

DOSAHOVÁNÍ VYSOKÉHO TEMPA ÚTOKU

K charakteristickým rysům soudobých útočných operací patří **vysoké tempo útoku** vojsk. Sovětská vojenská encyklopedie definuje tempo útoku jako „postup vojsk prvního sledu za útoku měřený v kilometrech za den (24 hodin)“. Při průlomu obrany určujeme tempo v útoku v kilometrech za hodinu.

Tempo útoku vojsk je kategorie proměnná, má svůj historický vývoj a závisí především na zdokonalování zbraní, bojové techniky, mistrovství velitelů, štábů a vycvičenosti vojsk, na odporu nepřítele, terénu, jeho změnách a dalších faktorech. V minulosti byly možnosti postupu podmíněny především schopností pohybu pěších vojsk, která tvořila rozhodující část bojujících armád. Teprve se zdokonalením palebných prostředků a zejména zaváděním tanků a letadel do výzbroje vznikají předpoklady k překonání fyzických omezení pěších vojsk. Až do konce 1. světové války se však nepodařilo zdokonalit tyto nové prostředky tak a vyrobit je v takovém množství, aby zásadně ovlivnily tempo útoku.

Rozvoj zbraní a bojové techniky mezi oběma válkami vytvořil nové podmínky k jeho zvýšení. Dochází k výstavbě mechanizovaných a tankových vojsk, rozsáhlému zavádění letectva, nákladních automobilů, zvyšování účinnosti palby atd. Tyto skutečnosti vedly k hledání nových způsobů vedení boje a operace, v nichž by se co nejlépe uplatnily možnosti zdokonalených zbraní a bojové techniky. V sovětském vojenském umění dřívější teorii postupných slábnoucích operací vystřídala teorie hlubokého boje a operace s hromadným použitím tanků, letectva, dělostřelectva a vzdušných výsadků, v níž se předpokládalo průměrné tempo útoku v armádní útočné operaci 5–6 km za 24 hodin. To můžeme srovnat s nejvyšším tempem, kterého dosáhla ruská vojska v 1. světové válce.

Správnost myšlenek teorie hlubokého útočného boje a operace potvrdil průběh Velké vlastenecké války, kdy sovětská vojska překračovala několikanásobně hodnoty předpokládané předválečnou teorií.

Porovnáme-li tempa útoku, která vojska dosahovala v minulosti, s předpokládanými v soudobých útočných operacích, je zřejmá tendence jejich stálého růstu — viz **tabulku**.

Tabulka

	Tempo útoku za 24 hodin (v km)
8. ruská armáda [ZF v roce 1916 (nejúspěšnější armáda)]	5—6
Podle teorie hluboké útočné operace (polovina 30. let)	5—6
Střelecké svazky Rychlé svazky (na základě zhodnocení zkušenosti z válečných konfliktů v letech 1939—1940)	10—15 40—50
Viselsko-oderská operace (leden roku 1945) Tankové armády v této operaci	25 50—70
Závěrečné období války Tankové armády v tomto období války	25 20—40
Soudobé útočné operace	40—50

Srovnáme-li závěrečné období 2. světové války s vedením soudobých útočných operací, zjistíme, že průměrné útočné tempo je dvakrát větší a převyšuje rychlost postupu tankových jednotek na konci války.

Vzhledem ke střední hodnotě tempa útoku určujeme tempo i za zvláštních podmínek. Při průlomu nepřátelské obrany s použitím konvenčních zbraní a útoku v těžko průchodném terénu může činit 30—35 km (i méně) za 24 hodin. Za výhodných podmínek (proti slabému nepříteli a v rovinném terénu) mohou vojska dosáhnout tempa až 80 km za 24 hodin. Při překonávání taktické hloubky obrany nepřítel bude nižší než průměrné a může činit do bližšího úkolu vševojskové armády 35—40 km za 24 hodin. Při plnění dalšího úkolu je možné počítat s 50 km (i více) za 24 hodin. Zvláště vysoké tempo předpokládáme u operační manévrovací skupiny: 80—100 km za 24 hodin. Takto stanovené hodnoty použijeme jako kalkulační jednotky při plánování boje a operace. Za vysoké tempo útoku je zpravidla považováno takové, které v určitých podmínkách podstatně převyšuje předpokládané. K jeho dosažení musíme mít odpovídající materiální základ v převaze sil a prostředků nad nepřítelem. Pro soudobé operace plánujeme na směr hlavního úderu 3—4 a při průlomu připravené obrany 4—6násobnou převahu nad nepřítelem. To vytváří vysokou pravděpodobnost úspěchu bojové činnosti včetně dosažení požadované rychlosti postupu.

V čem spočívá význam dosahování co nejvyššího tempa útoku? Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že ovlivňuje velikost ztrát vlastních vojsk a nepřítele a spotřebu materiálních prostředků, zejména PHM a munice. Analýza množství ztrát a spotřeby materiálních prostředků tankových armád v devíti operacích Velké vlastenecké války svědčí o tom, že při útoku 20—25 km za 24 hodin celkové ztráty osob byly o něco více než třikrát a tanků jedenapůlkrát menší než při tempu 4—10 km za 24 hodin. Ještě více ovlivňovalo spotřebu materiálních prostředků u vojsk, která postupují 100 km za den. Při vysokých tempech útoku tankových armád se šestkrát zmenšila měrná spotřeba munice a třikrát spotřeba paliva.

Současně značně narůstaly ztráty nepřítele. Tato skutečnost je vysvětlována tím, že při rychlém postupu vojsk na směrech, do značné hloubky a s využitím

manévru do boku a týlu vznikají výhodné podmínky k ničení jednotek, útvarů a objektů nepřítele, které se zde nacházejí (druhé sledy, zálohy, dělostřelectvo, PVO, místa velení, týlové jednotky atd.) a mají zpravidla menší schopnost obrany než jednotky a útvary prvního sledu. Rychlý útok spojený s obejitím hlavních sil často donutí nepřítele vzdát se výhody, kterou mu poskytuje předem zaujatá a vybudovaná obrana; je zbaven možnosti organizovaně zasadit druhé sledy a zálohy nebo jejich použití bývá podstatně ztíženo a tím je narušeno narůstání úsilí jeho vojsk; je nucen používat jednotky a útvary na neplánovaných čarách a prostorách, kde jsou více zranitelné. Útok vedený ve vysokém tempu zejména v hloubce sestavy nepřítele vytváří podmínky k dezorganizaci systému velení vojskům a řízení palby, zabezpečení vojsk a vede k rychlému ovládnutí důležitých prostorů (objektů), narušení celkové odolnosti nepřátelské obrany a splnění stanovených úkolů vlastními vojsky.

Stejný význam bude mít vysoké tempo útoku i v dnešních podmínkách. Jeho dosahování je proto věnována stálá pozornost.

K vedení útoku ve vysokém tempu v soudobých podmínkách vznikly zcela jiné podmínky než tomu bylo v minulosti, a to především využíváním výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenství. Tempo útoku nejvíce ovlivňuje používání jaderných zbraní, zdokonalení konvenčních prostředků ničení, především tanků, letectva a dělostřelectva, úplná motorizace vojsk, zejména pěchoty, značné možnosti přepravy vojsk vzduchem, zdokonalení všestranného zabezpečení bojové činnosti a rozvoj velení vojskům. Vedle těchto faktorů jej budou ovlivňovat především bojové možnosti nepřítele, geografické podmínky operačního směru, denní a roční doba. Kromě toho bude mít vliv na dosahování vysokého tempa útoku uplatňování požadavků, které se promítají do použití sil a prostředků, práce velitelů a štábů.

Jakými opatřeními lze dosáhnout vysokého tempa útoku, je uvedeno v operačních a taktických předpisech. Organizace a vedení operací čl. 87 a v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA čl. 98. Jedním z nich je „rychlý a dovedný manévr silami a prostředky k rozvinutí dosaženého úspěchu“. Tempo útoku je zpravidla spojeno s manévrem, neboť především manévrující vojska rychle pronikají do sestavy nepřítele. Manévrem rozumíme organizované přemístění vojsk (sil) v průběhu boje na nový směr (čáru, do výchozího prostoru) za účelem zaujmout výhodné postavení vůči nepříteli a vytvořit potřebné uskupení sil a prostředků. Manévr je rovněž možné uskutečňovat jadernými údery a palbou konvenčních prostředků. Podstata, význam, druhy manévru vojsky, jeho vztah k jaderným úderům a palbě jsou dostatečně vysvětleny v předpisech a odborné literatuře. Zmíním se proto jen o tom, za jakých podmínek může manévr vojsky napomáhat tempu útoku a jak jej ovlivňuje.

Vliv manévru na zvýšení tempa útoku spočívá v tom, že vojska, která jej uskutečňují, využívají mezer, odkrytých boků, slabých míst v sestavě nepřítele, obcházejí nejdolnější úseky jeho obrany nebo nevýhodný terén, nezavazují se (pokud možno) do boje a pronikají rychleji než vojska útočící čelně do hloubky jeho sestavy. Tam překvapivě útočí do boků nebo týlu, nutí nepřítele bojovat „na dvou frontách“ a rozptylují jeho úsilí. Manévrovou činností se musí vyznačovat především OMS, přepadové, předsunuté, obcházející a speciální odřady, které ovládnutím důležitých prostorů a čar, ničením významných objektů sestavy nepřítele a jeho záloh napomáhají vojskům útočícím čelně k obnovení nebo dosažení vyššího tempa útoku.

Takto uskutečňovaný manévr umožňuje vojskům zmocnit se iniciativy, udržet ji, vytvořit situaci, která je pro nepřítele nevýhodná, mařit jeho zámysl, měnit dosavadní, často nepříznivý průběh boje a napomáhá úspěchu nebo se podílí na jeho rozvinutí.

Aby mohl manévr silami a prostředky přispět k dosažení co nejvyššího tempa útoku, nesmí být samoúčelný, musí vycházet ze zámyslu boje, být uskutečněn včas, pečlivě, v těsné součinnosti vojsk, vyžaduje pevné a nepřetržité velení vojskům i všestranné zabezpečení. Úspěch manévru závisí na jeho rychlosti, utajení, překvapení, jednoduchosti zámyslu, spolehlivé ochraně před palbou a údery pozemního i vzdušného nepřítele, připravenosti velitelského sboru a vycvičenosti vojsk.

Připravit a realizovat manévr, který by přispěl k rychlému tempu útoku a tím i splnění bojového úkolu, není snadné a vyžaduje tvůrčí uplatňování znalostí a zkušeností velitelů i štábů.

Vysoké tempo útoku je však především výsledkem komplexního uplatňování, zdokonalování dosavadních i hledání nových opatření a způsobů jeho dosahování. V této souvislosti má význam i sledování tendencí v jeho vývoji.

Potvrzuje se úsilí zvyšování tempa útoku, převážně však na směrech. K tomu vznikají výhodné podmínky zdokonalováním tanků, zavedením BVP a přechodem k samohybnému dělostřelectvu. Také přepadové odřady, OMS, větší možnosti používání všech druhů vzdušných výsadek dávají předpoklad k lepšímu využívání jaderných a leteckých úderů, palby a tím i dosahování celkově vyššího tempa útoku.

Charakteristickým rysem zřejmě bude i značná proměnlivost tempa útoku, neboť nepřítel může jadernými údery a palbou konvenčních prostředků způsobovat vojskům (která útočí ve vysokém tempu) značné ztráty. Bude často docházet ke změnám situace, přechodu od jednoho druhu bojové činnosti k jinému, k četným přeměnám na povrchu terénu, a to vše se dále projeví v náhlých změnách tempa útoku. V důsledku toho, že na něj působí řada vlivů, zvětšuje se význam jejich kvalitativního a kvantitativního zhodnocení, především matematickými metodami a stanovením nejen nejvyššího, ale často optimálního tempa v různých podmínkách.

Aktuálním úkolem je i zhodnocení vlivu koncepce „kombinovaného vzdušného a pozemního boje“, použití průzkumných a palebných systémů a vysoce přesných zbraní nepřítele na vedení bojové činnosti vlastních vojsk a zejména používání druhých sledů a OMS, které jsou důležitým prostředkem narůstání úsilí, a tím i dosahování vysokého tempa útoku. Pozornost dále zasluhuje zkoumání vlivu palby i úderů vlastních zdokonalených a nových konvenčních prostředků ničení, zhodnocení působení automatizovaných systémů velení vojskům a radioelektronického boje.

Tempo útoku je jedním z důležitých ukazatelů rozmachu útočné operace. V přípravě a vedení boje (operace) má značný význam uplatňování opatření, kterými můžeme dosáhnout vysokého tempa a jež jsou uvedena v předpisech. Jejich osvojení, tvůrčí a komplexní využívání je důležitým úkolem přípravy velitelů a štábů. Musíme mu věnovat trvalou pozornost, neboť schopnost vést útok ve vysokém tempu je znakem bojového a operačního mistrovství velitelů a štábů.